

Kaj je razkrilo delo na daljavo?

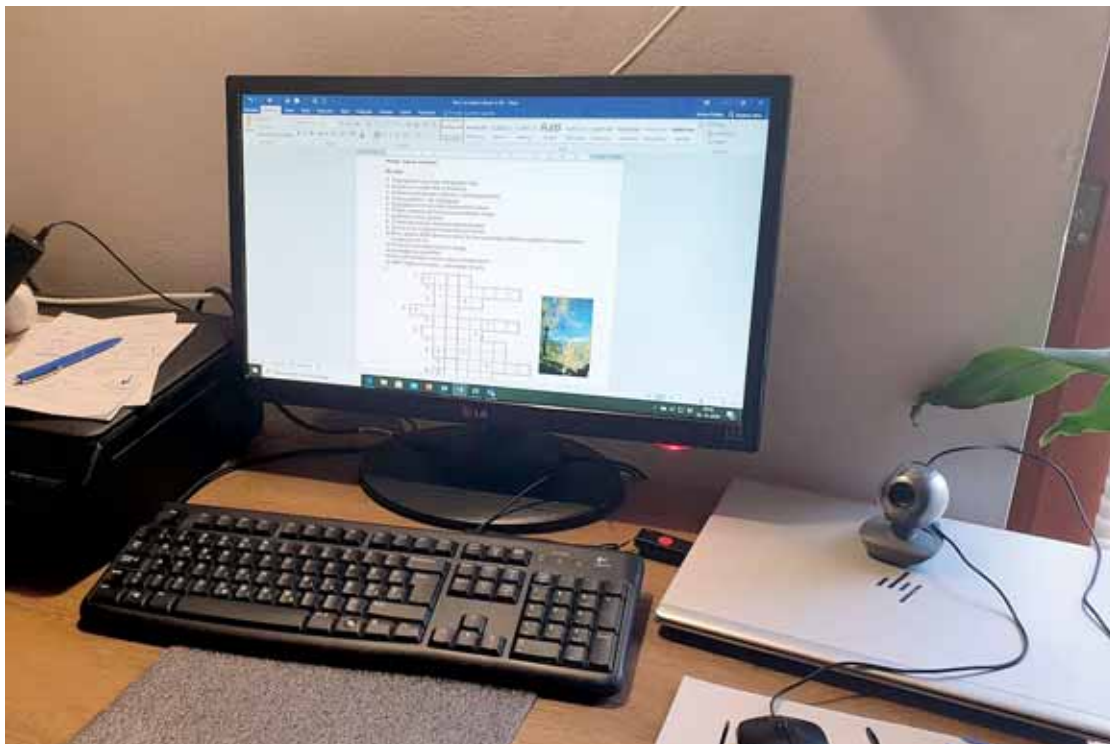
Sredi marca letos so šole v Sloveniji zaradi epidemije novega koronavirusa morale preiti na delo na daljavo. To se je zgodilo skoraj čez noč. Šole so bile na to bolj ali manj (pomankljivo) pripravljene, saj ni bilo enotne strategije za delo na daljavo tako na ravni države kot na ravni šol. Na državni ravni so bile na hitro sprejete smernice za delo na daljavo, prav tako jih je za predmetno raven objavil ZRSŠ. Tako je tudi predmetna skupina za geografijo zapisala: »Trenutne razmere v zvezi s pojavom koronavirusa in začasnim zaprtjem šol narekujejo prilagodljivost tudi pri izvedbi pouka. Tudi za pouk geografije naj veljajo navodila za učenje na daljavo, ki ...« S tem si seveda učitelji niso mogli veliko pomagati, saj je bila opremljenost šol z IKT različna, še bolj pa to velja za njeno uporabo. Na šolah so obstajali različni načini dela ob podpori IKT; nekatere so to tehnologijo uporabljale na veliko, druge tu in tam. To pomeni, da so bile velike razlike med šolami, obenem pa tudi med učitelji znotraj šol. V slednjem primeru so si lahko učitelji tudi med seboj pomagali, a za to ni bilo kaj dosti časa, pa še to se je takoj spremenilo v pomoč na daljavo, še zlasti, ko so se ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa zaostri. Prav tako so bili tudi učenci oz. dijaki različno vešči smiselne uporabe IKT, saj se je z novimi razmerami komunikacija z učitelji preselila na druge kanale, kot so jih učenci oz. dijaki uporabljali v svojem prostem času. V tem smislu je predmetna skupina za geografijo na ZRSŠ predlagala, naj učitelji uporabljajo že utečene in preizkušene načine dela in komunikacije z učenci/dijaki. Ni bilo namreč časa za učenje. Seveda so bile tisti hip v veliki prednosti šole, ki so imele že vzpostavljena okolja za delo na daljavo, npr. Office 365 ali spletne učilnice Moodle ali kaj drugega. Prav tako so se kot zelo pripravniki izkazali različni programi oz. aplikacije, o katerih smo se pogovarjali že kdaj prej, a večina jih ni nikoli zares uporabljala. Še večji izziv je bil vzpostavitev uspešne komunikacije z učenci/dijaki, saj nekateri niso bili odzivni, na ravni države pa jih nekaj sto niti ni imelo ustrezne opreme (internet, računalniki ...). Ampak to je bil problem na državni ravni, s katerim se na ravni predmetne skupine nismo ukvarjali.

V predmetni skupini za geografijo smo kot nasvet za začetek dela na daljavo predlagali vzpostavitev neke enotne digitalne identitete za vse učence, kajti le te omogočajo skupinsko ali sodelovalno učenje na daljavo. Že aplikacija MS Teams se je pokazala kot nerodna, ker zahteva enotno Microsoftovo identiteto. Zato so učitelji v tej fazi veliko uporabljali prosto dostopno aplikacijo Zoom, ki je omogočala 40-minutne videokonference na izjemno enostaven način. Tudi 40-minutno omejitev so učitelji premagali, saj se je bilo možno v aplikacijo ponovno prijaviti in nadaljevati videokonferenco. Kasnejši pogovori in analize so pokazali, da so učitelji uporabljali tako enostavnejše oblike komunikacije (npr. e-pošto) kot tudi zapletenejša okolja, kot je npr. MS Teams, ki so ga nekateri že tedaj prav mojstrsko obvladali. Izkazalo se je, da so bili učitelji geografije dokaj uspešni pri premagovanju ovir pri delu na daljavo, kar lahko pripišemo preteklim prizadevanjem in usposabljanjem, ki so jih organizirale različne institucije, od ZRSŠ do fakultet, ali pa stanovske geografske organizacije oz. prizadevni posamezniki, katerih delo ni bilo nikoli prav ovrednoteno in družbeno priznано.

Pri didaktični izvedbi ni bilo časa za pametovanje, ampak je bilo potrebno preiti k dejanjem. Objavili smo nekaj praktičnih nasvetov, kot npr.:

- ne pretiravajte z aktivnostmi za učence (učenci naj ne presežejo časa, ki bi ga porabili pri pouku v živo),
- dovolite si učiti drug od drugega,
- postavite jasna pričakovanja in zahteve,
- dovolite si delati napake in se iz njih učite,
- prisluhnite učencem (evalvacija, povratne informacije ...).

Seveda od njih učitelji niso imeli neposredne koristi, a so bili vseeno na mestu. Rahljali so namreč okvir dela, da je potrebno biti prilagodljiv, iznajdljiv, da so možne tudi napake, kar v šolstvu običajno ne velja. Kot smiselno priporočilo se je izkazal tudi napotek, da naj učitelji učence v e-okoljih opremijo z navodili za samostojno delo, pošiljajo naj jim kriterije uspešnosti, oni pa nazaj povratne informacije. Kasnejše analize so pokazale, da so ključna jasna in kratka navodila z roki za opravljene dejavnosti. Kot zelo uporabno gradivo so se izkazali tudi i-učbeniki in gradivo za učenje na

daljavo na portalu Jazon. I-učbeniki so prepričali s svojo vsebino in nalogami za sprotno in končno preverjanje znanja, gradivo na portalu Jazon pa z množico nalog in kriterijev uspešnosti za dijake, ki omogočajo samostojno učenje. Zdi se, da delo na obeh področjih ni bilo zaman!

V zvezi z delom na daljavo je ZRSŠ opravil in tudi javno predstavil anketo, ki jo je izvedel med učenci oz. dijaki ter učitelji. Učitelji so tak način pouka v veliki meri doživljali kot zahtevnega in stresnega, nad 50 % pa jih je ocenilo kot manj kakovostnega od tistega v razredu. Prevladovali sta obliki pouka prek videokonferenc in s posredovanjem gradiva in navodil prek e-pošte. Glede realizacije učnih ciljev so se učitelji v OŠ in srednjih šolah nekoliko razlikovali: prvi so v znatno večji meri kot drugi izjavili, da niso mogli realizirati vseh ciljev – kakšna tretjina niti ne tretjine! Ocenjevanja se je anketa bolj ali manj le dotaknila. Učitelji obeh vrst šol so največ ocenjevali ustne odgovore učencev/dijakov prek videokonferenc, pisne odgovore, razne izdelke in učne liste ter druge izdelke. Delo učiteljev glede ocenjevanja je olajšal tudi odlok MIZŠ, ki je predpisal zmanjšanje števila potrebnih ocen. Učenci in dijaki so pouk na daljavo sprva doživljali kot nekaj novega, ustvarjalnega in celo zabavnega, a bolj ko se je tak način daljšal (v srednjih šolah do konca šolskega leta, v OŠ do prvega junija), več je bilo tudi naveličanosti. Učenci oz. dijaki so po anketi sodeč pogrešali

tudi učiteljevo razlago in živ stik s sošolci. Kaže, da delo na daljavo ni preprosto, še zlasti pa kaže, da se morajo tudi pri delu na daljavo smiselno menjati različne dejavnosti, sicer se učenci takšnega dela zasitijo, še zlasti, če so neenakomerno obremenjeni in ne razumejo navodil ali same vsebine. Tudi v tem je del odgovora o tem, da je četrtnina učencev izjavila, da se pri tem načinu težko uči. Vzrok za to je morda tudi nekoliko pomanjkljiva komunikacija med učitelji in učenci oz. uporaba nemalokrat ne najbolj učinkovitih orodij.

Kakorkoli, čez noč vpeljeno nujno delo na daljavo je pokazalo precej slabosti, ki so prisotne v našem šolskem sistemu, prav tako tudi zmotno prepričanje, da večina učiteljev obvlada IKT do te mere, da jo lahko uspešno uporabljajo pri poučevanju na daljavo. Izredne razmere so pokazale, da kljub različnim prizadevanjem v preteklem desetletju ali celo dlje na področju IKT, le ni pustilo tolikšnega učinka, kot bi pričakovali. Ali so bili učitelji geografije kaj bolj (ali manj) uspešni kot drugi učitelji, ne vemo, saj ni nobenih zanesljivih podatkov oz. dokazov, a zdi se, da se je večina učiteljev geografije dokaj hitro prilagodila novo nastalim razmeram. Mogoče je tak vtis pisca tega razmišljanja tudi zato, ker je v pouk geografije že v običajni situaciji vključene veliko informacijsko-komunikacijske oz. digitalne tehnologije. Delo na daljavo je torej trd, a za učitelje geografije ne pretrd oreh!